

Η ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ Η ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΤΙΤΛΩΝ ΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΟΙ ΙΕΚ ...ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ

Γράφει ο
Νίκος Παναγιωτίδης

"Έχουμε καταλάβει τελικά, ότι δεν μπορούμε να επιλύσουμε επί μέρους θέματα όπως η διαβάθμιση, χωρίς να δώσουμε συνολική λύση στο πρόβλημα", μου είπε μετά από πολλούς μήνες διαβουλεύσεων ο Γενικός Γραμματέας του υπουργείου Παιδείας, με χρόνια θητείας σ' αυτή τη θέση.

"Χαίρομαι που το ακούω", του απάντησα, "γιατί κάθε φορά που προτείνουμε συνολικές λύσεις, οι κυβερνήσεις κάνουν πίσω". Μου έγνεψε "όχι" και συνέχισα, "πάντως ούτε και συνολική λύση μπορούμε να δώσουμε χωρίς τη διαβάθμιση".

Η διαβάθμιση των τίτλων σπουδών των Ανωτέρων καλλιτεχνικών σχολών, ξανά στην επικαιρότητα με την αφορμή της ίδρυσης Ανώτατης σχολής Παραστατικών Τεχνών, είναι ένα απολύτως κρίσιμο και καθοριστικό ζήτημα για όσους από μας βασιζόμαστε σ' ένα πτυχίο για να έχουμε δουλειά. Γιατί επηρεάζει όλο το πλέγμα των επαγγελματικών δικαιωμάτων, των εργασιακών συνθηκών, των μισθολογικών ρυθμίσεων, των δυνατοτήτων παρακολούθησης μεταπτυχιακών σπουδών, ως και τη θέση στο Προσόντολόγιο του Δημοσίου που ξεσήκωσε τόσο σάλο πριν 2 χρόνια, όταν έδειξε ότι η Πολιτεία θεωρεί συνολικά τους καλλιτέχνες ως μορφωτικού επιπέδου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Έστω και αν αυτό αφορά διοικητικές θέσεις.

Όποιος έχει σπουδάσει μια παραστατική τέχνη, ξέρει πολύ καλά ότι οι σπουδές του δεν έχουν καμία σχέση με το επίπεδο της μεταλυκειακής κατάρτισης. Την μονοετή του ΕΠΑΛ ή την διετή των κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ, ΣΑΕΚ, όπως κι αν ονομάζονται). Οι καλλιτεχνικές σπουδές είναι απείρως δυσκολότερες, προϋποθέτουν χιλιάδες ώρες μελέτης, περιλαμβάνουν σειρά θεωρητικών μαθημάτων που αντιστοιχούν σε υψηλό επίπεδο γενικής μόρφωσης, παρέχουν υψηλού βαθμού εξειδίκευση, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις (μουσική, χορός) υπερβαίνουν σε διάρκεια την δεκαετία! Δεν είναι δυνατόν ένα τέτοιο ολοκληρωμένο και απαιτητικό πρόγραμμα σπουδών να εξομοιωθεί με την εκμάθηση μίας τέχνης με την έννοια του τεχνίτη, όχι του καλλιτέχνη.

Η κυβέρνηση προσπαθεί πονηρά να χρυσώσει το χάπι: Μιλάει για Τριτοβάθμιες Ανώτερες Σχολές, τις οποίες όμως θέλει να καθηλώσει στο ίδιο επίπεδο με την μεταλυκειακή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Σε όλη την Ευρώπη οι αντίστοιχες Ανώτερες Σχολές, ιδίως δε οι καλλιτεχνικές, ανήκουν στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, ως μη Πανεπιστημιακές. Μόνο η Ελλάδα προσπαθεί να είναι η σκοτεινή εξαίρεση που - παρά τις διακηρύξεις περί αναβάθμισης - επιμένει να υποβαθμίσει τους σπουδασμένους καλλιτέχνες της, κατατάσσοντάς τους ένα επίπεδο χαμηλότερα από τους Ευρωπαίους ομολόγους τους, παρότι έχει υπογράψει τις σχετικές διεθνείς συμβάσεις για την αντιστοιχία των τίτλων σπουδών που είναι και κατά νόμον υποχρεωτική.

Τα επίπεδα 5 και 6 του Ευρωπαϊκού και Εθνικού Πλαισίου Προσόντων μοιάζουν κοντινά, αλλά δεν είναι. Διαχωρίζονται από μια αδρή γραμμή, αυτήν μεταξύ της Δευτεροβάθμιας και της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Εάν οι καλλιτέχνες αποδεχτούμε τον υποβιβασμό στη χαμηλότερη διαβάθμιση, εκτός από την ...κατάποση της προσβολής, θα υποστούμε και ορισμένες πολύ σοβαρές πρακτικές συνέπειες.

Η πρώτη είναι ότι θα είμαστε οριστικά η τελευταία προτεραιότητα σε κάθε αναζήτηση θέσης εργασίας - καταρχήν στον δημόσιο, αλλά σταδιακά αναπόφευκτα και στον ιδιωτικό τομέα - απέναντι σε όλους εκείνους που έχουν ήδη ή θα αποκτήσουν στο κοντινό μέλλον τίτλους σπουδών επιπέδου 6. Δηλαδή, αποφοίτους ΑΕΙ, ΤΕΙ, Κολλεγίων, ξένων ιδρυμάτων, παραρτημάτων και ποιος ξέρει τι άλλο θα εφευρεθεί στη συνέχεια. Αυτό μάλιστα θα είναι η καλύτερη περίπτωση, γιατί υπάρχει και η χειρότερη: όταν μιά θέση προκηρύσσεται ως ΠΕ, θα απευθύνεται στους πιστοποιημένους ως Πανεπιστημιακής Εκπαιδύσεως (επίπεδου 6) και όλοι εμείς οι πληβείοι απόφοιτοι της μεταλυκειακής κατάρτισης θα βρισκόμαστε σε αποκλεισμό. Δεν θα έχουμε καν το δικαίωμα συμμετοχής στην όποια αξιολογική ή διαγωνιστική διαδικασία.

Το ίδιο ισχύει και στην αναζήτηση μεταπτυχιακών σπουδών. Από το επίπεδο 6, ως απόφοιτοι Τριτοβάθμιων Ανωτέρων Σχολών θα έχουμε θεσμοθετημένο δικαίωμα διεκδίκησης, με σύντομες συμπληρωματικές σπουδές, πτυχίου ΑΕΙ. Στην παρούσα φάση, βάση συζήτησης είναι τα 2 εξάμηνα. Βεβαίως τα ΑΕΙ είναι αυτοδιοίκητα και η Πολιτεία δεν μπορεί άμεσα να τους επιβάλει αυτή τη ρύθμιση. όμως η μέθοδος που έχουμε προτείνει, με υπολογισμό των Ακαδημαϊκών Μονάδων (ECTS) των Ανωτέρων Σχολών, παρέχει έναν ασφαλή οδηγό με γενική ισχύ. Επομένως οι λύσεις υπάρχουν, αναζητείται η βούληση.

Η βούληση της κυβέρνησης έχει εκφραστεί με τη μορφή υπόσχεσης μιας ειδικής, κατ' εξαίρεση νομοθεσίας. Τόσο ως προς τα επαγγελματικά δικαιώματα όσο και ως προς την ακαδημαϊκή προοπτική. Αλλά ακόμη και αν υποθέσουμε ότι η νομοθεσία αυτή θα καλύπτει όλες τις πραγματικές ανάγκες (που είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν τις έχουν καν αντιληφθεί ακόμη τα συναρμόδια υπουργεία) και επίσης ότι θα εφαρμοστεί πλήρως (πράγμα καθόλου αυτονόητο στη χώρα που ζούμε), παραμένουν δύο σοβαρά προβλήματα: Το ένα είναι πως οι νόμοι είναι από τη φύση τους μεταβλητοί (περνάνε χρόνια, αλλάζουν οι συνθήκες, αλλάζουν οι κυβερνήσεις) και επομένως δεν παρέχουν ασφάλεια για το μέλλον. Καταργούνται ανά πάσα στιγμή οι διατάξεις και αυτό που μένει είναι η διαβάθμιση, που έχει μόνιμο χαρακτήρα. Το δεύτερο είναι πως εξ ορισμού η Ελληνική νομοθεσία δεν ισχύει μόλις βγει κάποιος από τα σύνορα. Εκεί, το μόνο που θα φαίνεται είναι πως το επίπεδο σπουδών του αντιστοιχεί σε μεταλυκειακή κατάρτιση, κάνοντας τα εμπόδια ανυπέρβλητα.

Το ερώτημα που έχουμε θέσει πάρα πολλές φορές χωρίς εν τέλει να έχουμε πάρει μια ευθεία απάντηση, είναι γιατί επιμένει το υπουργείο Παιδείας σε αυτή τη χαμηλή διαβάθμιση. (Αναφέρομαι στο Παιδείας γιατί αν ήταν στο χέρι του υπ. Πολιτισμού θα είχαμε σίγουρα ήδη λύσει το θέμα). Ποιος είναι ο λόγος που δεν θέλει να εναρμονιστεί η Ελληνική με την Ευρωπαϊκή διαβάθμιση, να λάβει υπόψη του τα δεδομένα που αφορούν το μαθησιακό αποτέλεσμα των σπουδών και όλα τα προβλήματα και εμπόδια που αντιμετωπίζουμε; όλα αυτά τα έχουμε αναλύσει διεξοδικά και γραπτώς. Υπό ομαλές συνθήκες αυτή η συζήτηση θα είχε προ πολλού τελειώσει. Γιατί τη συνεχίζουμε ακόμα; Ίσως η απάντηση να βρίσκεται στις επόμενες παραγράφους...

Εκτός από όλα τα ηθικά και πρακτικά προβλήματα που ήδη αναφέρθηκαν, η αποδοχή της χαμηλής διαβάθμισης σημαίνει και κάτι ακόμα: εκχώρηση διά παντός της επικυριαρχίας του καλλιτεχνικού χώρου στα Πανεπιστήμια. Και ταυτόχρονα την αχρήστευση των Ανωτέρων Σπουδών και των πτυχίων τους. Τα Πανεπιστήμια έχουν μάθει και αξιώνουν να είναι πάντα στην κορυφή, να έχουν πάντα τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο. Δεν έχουν μάθει όμως να σέβονται τις τέχνες και τους καλλιτέχνες. Και δυστυχώς είναι η Πολιτεία η ίδια που τους έχει δώσει αυτόν τον "αέρα". Η πρωτοκαθεδρία τους ισχύει στις επιστήμες, αλλά όχι στις τέχνες. Εκεί, το κεντρικό πρόσωπο δεν είναι ο επιστήμων - ερευνητής, μελετητής ή κριτικός των τεχνών, αλλά ο καλλιτέχνης, ο μελετητής και δημιουργός και ερμηνευτής του καλλιτεχνικού έργου. Ο θεωρητικός επιστήμων μπορεί να είναι χρήσιμος, αλλά στις τέχνες είναι επικουρικός. Χωρίς μάλιστα τον καλλιτέχνη δεν έχει καν αντικείμενο εργασίας, δεν έχει λόγο ή τρόπο ύπαρξης. Οι τέχνες, ως το θυμίσουμε, μεγαλούργησαν για αιώνες, χωρίς την συνδρομή (πόσο μάλλον την επικυριαρχία) των επιστημόνων. Εμείς δεν έχουμε καμία πολεμική εναντίον τους, σεβόμαστε

την εργασία τους, καιρός να σεβαστούν και εκείνοι τη δική μας. Αντί να προσπαθούν να μας αποκλείσουν από τις θέσεις εργασίας -ιδίως στην εκπαίδευση- στις οποίες έχουμε υπηρετήσει δεκαετίες, αναφερόμενοι συχνά σε μας με απaráδεκτα υποτιμητικό τρόπο ή υπερασπιζόμενοι τα συντεχνιακά τους συμφέροντα μέχρι και με δικαστικά μέσα.

Αν, για παράδειγμα, από τη δεκαετία του '80 η Πολιτεία είχε ακούσει το επίμονο αίτημά μας και είχε δημιουργήσει Ανώτατη Μουσική Ακαδημία, αντί να ιδρύσει θεωρητικές, καθηγητικές σχολές (με κριτήριο την ευκολία και το συγκριτικά πολύ χαμηλό κόστος), δεν ξέρουμε καν αν θα υπήρχαν αυτές οι τελευταίες. Κι αν υπήρχαν, ασφαλώς θα είχαν συναίσθηση των ορίων τους και της αποστολής τους. Το ίδιο ισχύει για όλες τις παραστατικές τέχνες. Θα δέχονταν την απλή αλήθεια, ότι εκπαιδεύουν ακαδημαϊκούς επιστήμονες και όχι καλλιτέχνες. Οι καλλιτέχνες έχουν τη δική τους, ειδική διαδικασία εκπαίδευσης, στις εξειδικευμένες σχολές. Αντιθέτως, και σήμερα ακόμη με δημόσιες δηλώσεις τους οι επικεφαλής των Πανεπιστημιακών Τμημάτων αρνούνται την ανάγκη ίδρυσης της Ανωτάτης Σχολής Παραστατικών Τεχνών που έχει δρομολογήσει η κυβέρνηση, με το επιχείρημα ότι "οι τέχνες θεραπεύονται στα (υπάρχοντα) πανεπιστήμια".

Το πόσο θεμελιωδώς λάθος είναι αυτή η τοποθέτηση αποδεικνύεται εύκολα αν χρησιμοποιήσουμε το παράδειγμα της Ανωτάτης Σχολής των Εικαστικών, των Καλών Τεχνών, όπως λέγεται. Η Σχολή αυτή και οι απόφοιτοί της δεν έχουν βέβαια (ευτυχώς) τα δικά μας προβλήματα, απλώς και μόνο επειδή κάποιοι φρόντισαν να χαρακτηριστεί ως Ανώτατη εδώ και σχεδόν 100 χρόνια. Ωστόσο δεν μοιάζει καθόλου με ένα τυπικό Πανεπιστήμιο, λειτουργεί με εντελώς διαφορετικό τρόπο: από την διαδικασία εισαγωγής των φοιτητών και επιλογής των διδασκόντων μέχρι το πρόγραμμα σπουδών και το είδος των πτυχίων που απονέμει. Όπως πρέπει δηλαδή, αφού ο τομέας των Τεχνών είναι άλλος από των Επιστημών και δεν έχει κανένα νόημα η σύγκρισή τους. Η διαβάθμιση λοιπόν της ΑΣΚΤ συνεπάγεται ότι ουδείς διανοείται να αμφισβητήσει την επάρκεια, την μόρφωση, το πτυχίο, την επαγγελματική υπόσταση των αποφοίτων της. Δεν έχω δει κανέναν Ιστορικό Τέχνης, σπουδασμένο στο Πανεπιστήμιο, να προσπαθεί να παραστήσει ή να υποκαταστήσει τον Εικαστικό καλλιτέχνη - εκτός βέβαια αν έχει παράλληλα και αυτή τη σπουδή ή δραστηριότητα, οπότε δικαιωματικά εμπίπτει και στην άλλη κατηγορία. Επειδή δημιουργεί έργο, όμως, όχι επειδή κατέχει πανεπιστημιακό τίτλο. Είναι δύο χωριστές δράσεις, δύο χωριστές κατηγορίες επαγγελματικών προσόντων και άρα και δικαιωμάτων.

Τι διαχωρίζει άραγε τις ανώτερες σχολές των παραστατικών τεχνών (θεάτρου, κινηματογράφου, μουσικής, χορού) από την ανωτάτη των εικαστικών; Παράγουν τάχα οι πρώτες αμόρφωτους και η δεύτερη μορφωμένους; Όχι βέβαια! Η διαβάθμιση είναι που τις διαχωρίζει. Και η ανάλογη κρατική μέριμνα, ασφαλώς. **Πρέπει όμως πια να πάψουμε οι καλλιτέχνες να τιμωρούμαστε επειδή η Πολιτεία "αμέλησε" να διαβαθμίσει τις σχολές μας, τις εγκατέλειψε επί το πλείστον στα ιδιωτικά χέρια και γενικώς ανέχθηκε και έθρεψε ένα εντελώς αρρυθμιστο και χαοτικό τοπίο.** Αρκετά ζήσαμε χωρίς την κατοχύρωση της επαγγελματικής μας υπόστασης, τώρα είναι πλέον ο καιρός να μας διασφαλιστεί. Μας το χρωστάει η Πολιτεία, δεν θα μας κάνει καμιά χάρη.

Η ορθή διαβάθμιση των τίτλων σπουδών μας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση θα είναι, εξάλλου, μόνο η αρχή. Χρειάζονται πολλά ακόμη για να αποκατασταθεί η τάξη και η ομαλή συνέχεια - αλλά είναι προϋπόθεση το πρώτο βήμα να είναι το σωστό. Να προσφέρει μια σταθερή και όχι σαθρή βάση για το μέλλον.

Το δηλώνουμε προς κάθε κατεύθυνση: η ανοχή έχει τελειώσει και ο καλλιτεχνικός κόσμος δεν θα κάνει πλέον πίσω σε αυτά που δικαιούται.

Ο Νίκος Παναγιωτίδης γεννήθηκε στην Αθήνα, όπου και σπούδασε κλασική κιθάρα με τους Δημήτρη Φάμπα και Roberto Ausset και Θεωρητικά με τους Γιάννη Αυγερινό και Μιχάλη Τραυλό. Στο Μεταπτυχιακό τμήμα Παλιάς μουσικής της Μουσικής Ακαδημίας Guildhall του Λονδίνου μελέτησε Αναγεννησιακό λαούτο, θεόρβη, Μπαρόκ λαούτο και Basso Continuo με βασικό καθηγητή τον Nigel North, ενώ έχει παρακολουθήσει πλήθος ειδικών σεμιναρίων με Έλληνες και ξένους καθηγητές, στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Η δραστηριότητά του με την ιδιότητα του εκτελεστή είτε της κλασικής κιθάρας είτε των Αναγεννησιακών και Μπαρόκ οργάνων (λαούτο, κιθάρα, θεόρβη) περιλαμβάνει ρεσιτάλ, συναυλίες Μουσικής Δωματίου στην Ελλάδα και το εξωτερικό, συμμετοχές σε Ορχήστρες με σημαντικούς μαέστρους, εμφανίσεις μεταξύ άλλων σε εκδηλώσεις του Μεγάρου Μουσικής Αθήνας - Θεσσαλονίκης και του Φεστιβάλ Αθηνών, καθώς και δισκογραφικές παρουσίες, ενώ έχει διευθύνει την Όπερα "Ευρυδίκη" του Jacopo Peri στο Φεστιβάλ των Δελφών. Ακόμη, συνεργασίες με γνωστούς καλλιτέχνες στο χώρο του ελληνικού τραγουδιού και της θεατρικής αφήγησης σε συναυλίες, παραστάσεις, ραδιοτηλεοπτικές εκπομπές και δισκογραφία. Επίσης, παραγωγή ραδιοφωνικών εκπομπών σε Δημοτικούς σταθμούς και στο Γ' Πρόγραμμα της ΕΡΑ και μουσικές επιμέλειες σε τηλεοπτικά ντοκυμανταίρ της ΕΡΤ.

Δίδαξε κιθάρα και θεωρητικά επί πολλά χρόνια στην Αθήνα και τον Βόλο, όπου επέλεξε να κατοικεί από το 2002, σε Ωδεία και το εκεί Μουσικό Σχολείο. Διδάσκει παράλληλα λαούτο και Basso Continuo, ενώ παραδίδει τακτικά σεμινάρια ερμηνείας, σε όργανα εποχής ή σύγχρονα.